

«élever une terrasse devant le fossé» *aggerem* ad urbem promovere» id., etc. El principal descendent romànic del mot, l'it. *argine*, és més que res un terme de fortificació, com explico en el DECH (I, 316b3), i aquesta especialitat la contagià l'italià al cast. *árcen* en el S. XVI.

De tota manera el mot tingué també altres accs. descabdellades des de la fonamental 'terraplè' (p. ex. «strata» «via explete» en moltes gloses del vol. IV del CGL), i amb aquestes apareix en els dialectes de l'Alta Itàlia (quasi tots), des del venecià i veronès (*árzare*) fins al piemontès (*erzu*) i el genovès (*arze*), REW 277. I també en el domini hispànic en conserva d'altres: minhoto *arjão* i gall. *arxon* 'aspres de la vinya', port. dial. «barda de corral», *arcem* 'espinada', arag. *arcen* 'brocal de pou'. El mot com a denominació d'Àger devia alludir alhora a les terrasses successives que es veuen a la nostra vila (veg. la dita foto), i als terraplens dels valls del castell (probablement ja existent en temps visigòtics).⁵

Tant l'italià i els seus dialectes com el castellà han continuat el mot llatí en la variant dialectal ARGER, i amb una dissimilació de les dues R, tornant *n* la segona. Però això no impedeix que en aquest arcaic racó pre-pirinenc es conservés el mot en la forma llatina normal AGGERE(M) i per consegüent sense dissimilació. Car tinguem en compte: 1.ª que en toponímia l'àrea de conservació romànica fou més gran que l'alta Itàlia, i 2.ª no pertot apareix amb aqueixa dissimilació. Limitant-nos a la Itàlia central i Toscana, apareixen tres localitats *Argile*, i segles *Gavargini* i *Árgine* (Pieri, *Top. della valle dell'Arno*, pp. 300-301). L'AIS el troba també en altres zones, en els mapes «ciglione» (terraplè) III, 1421, i «neve ammucchiata» (II, 380): en aquest, en zona pròxima al S. de Roma, en aquell *árdare*, *árzari* apareixen cap al Friül oriental (*sbusarzarari* com a nom del talp) (III, 464).

¹ Ponsich, *Repert. Top. de Ross. --- Cerd.*, p. 163, ja es deu haver adonat, en part, de l'error, car ha suprimit les cites de 1435 i de 1034, però encara conserva la de 1023: possiblement perquè essent la més antiga, li ha dolgut d'eliminar una dada preciosa. Però això és inadmissible, ja pel mer fet que es tracta d'un «castro» «Ager», i en el llogaret d'Aja o Age no hi hagué mai castell (és en un pla dominat per l'immediat castell de Puigcerdà; i els d'Urtx, Llúvia etc. també propers); després perquè cap altra de les mencions d'Age no acaben en *-r* sinó *-en*, o bé *-e* més tard; i donada l'etimologia (AGIN > Age).

² Límites probables de la conq. árabe en la Cord. Pirenaica, *Bol. R. Ac. Hist.* XVIII. — ³ A aqueix moment s'atribueix la magnífica i artística creua de l'abat, que reproduceix Rocafort, p. 223. — ⁴ Que els escribes vaticans i altres ja devien endevinar aquesta etimologia ho conjecturem per la grafia *Aggeris* i *Aggerense* dels docs. de 1066, 1067 i 1164.

⁵ Si són fundades les referències dels crònicons parlant d'un alçament en els *Agerenses montes* l'a. 574 contra Leuvigild. Rocafort diu que entre les restes murals trobades dalt de la vila s'hi reconeixen bo-

cins de muralla molt antics i alguns potser romans.

Com a apèndix d'Àger exposarem els dos noms següents.

ARGES, com a NL antic, prop de Sapeira i Orrit (Ribagorçana).

«In pao Orritense, in villa cuius vocabulum est *Aries*» a. 866, Abadal, *Pall i Rbg.*, n. 59; i, en un doc. de 869, *Arges* confina amb la Noguera i amb el monestir d'Alaó (ibid. n. 66).

Així com Àger s'explica pel ll. clàssic AGGER, -ÉRIS 'terraplè', aquest nom, que devia designar uns terraplens o motes vora el riu, s'explicarà més planerament a base del ll. vg. ARGÈRES > it. *argine*, castellà ant. *arcen*.

ARGESTUES, llogaret agregat a Noves de Segre, Urgellet.

PRON. MOD. *aržestúges* Parròquia d'Hortó; un altre inf. més jove i rústic, del mateix terme de La Parròquia d'H., deia *ar žertúges* 1957 (XVI, 174, 175). Però l'administració municipal i la parroquial han mantingut la forma *Argestues*.

DOC. ANT. 1518, *Spill* de Castellbò: «lo loch d'*Argestus*» fº 14rº; el mateix hi figura també com «un mas de la vila de Noves» ib. 13vº; i en fi la mateixa forma hi reapareix encara dos cops, com a cogn. o NP, entre els de Noves i la seva rodalia (fº 27vº); sens dubte accentuat sempre en *-tús*. És la mateixa reducció fonètica de UAS que, p. ex., en el gascò *les du(e)s amigues*, el costat de *do(u)s amics* (< DUAS/DUOS); o, en cast. ant., *sues ermanas* > *sus ermanas*, al costat de *sos ermanos*.

Estem en la zona toponímica del cat. occid. on els collectius fitonímics en *-osa* es reduïren a *-oa*, que en part passà a *-ua*. Com en *salitua* o *saletua* 'salzereda' (de SALICTUM), en lloc de *Salitosa* (DECat VII, 639b6, 639n11,12); *La Vedua* o *La Bedoga* < l'*Avedosa* (amb la caiguda de la *-s* intervocàlica, *LleuresC*, 210), *escoes* ABSCONSAS; *sangnuu* < *sagnosa* (DECat VII, 658a45, a37ss.); així mateix *Avellanua*, *Gargallua*, DECat (265 b28) i s. v. *cua*.

El llogaret d'*Argestues* és apartat del riu Segre, però dalt d'un serrat avançat entre dos dels seus afl. de la dreta; els dos vessants estan revestits de bosc, però cap amunt això cessa, i allà és on van fer les cases. Aquí, doncs, tenim també un descendent del llatí AGGERES 'terraplens, serrats forts', tal com en Àger i com en l'*Arges*, supra, que documento en el S. IX, prop de la Ribagorçana i del cenobi d'Alaó. Però són, aparentment, *ARGERES TONSAS 'terraplens pelats a dalt' > *Argersto(s)es* > *Argestues*. ¿Tingué ARGER, -GEN, gènere doble en romànic? No fóra estrany: tal com *marginem*. Però potser no cal recórrer a hipòtesis ni en això. Car és sabut que els pl. masculins en *-er*, eren la forma pròpia del cat. ant. (*meses, cosses, pe-*